

Carsten Hansen

(U)formulerede anmeldelsespolitikker ved en række lingvistiske tidsskrifter. En sammenfatning og karakteristik

Vi lægger vægt på det akademisk solide og velformulerede og udelader helst anmeldere med den type journalistiske kvikheder, som dagblade foretrækker.
(Redaktionen af Danske Studier, april 1997)

Man kan som bekendt ikke beskrive - endsiige vurdere - en historisk periode ud fra, hvad den mener om sig selv. Det gælder også for tidsskrifter og tidsskriftredaktioner. Alligevel har jeg fundet det frugtbart at foretage en spørgeskemaundersøgelse blandt en række dansk-, engelsk-, tysk- og fransksprogede tidsskrifter, hvoraf hovedparten opfatter sig som internationale. Mit undersøgelsesobjekt er således i første omgang anmeldelsespolitikker, som de kommer til udtryk i tidsskrifternes selvforståelse. Jeg agter altså ikke at levere en kritisk analyse. Den vinkel vil jeg overlade til nogle af de øvrige oplægsholdere senere på dagen. Derfor kan vi alligevel godt have samme ærinde, nemlig at bidrage til en styrkelse og kvalitetsforbedring af teksttypen fag anmeldelse i fagtidsskriftet og dagbladet.

Spørgeskemaet

1. Har I en formuleret politik for jeres tidsskrift, og - i givet fald - hvad går den ud på, er den offentliggjort?
2. Har I en formuleret *anmeldelses*politik, og - i givet fald - hvad går den ud på, i hvor høj grad er den reflekteret i forhold til jeres generelle koncept, er den evt. offentliggjort i et nummer af jeres tidsskrift?
3. Har I en særlig anmeldelsesredaktør, og - i givet fald - hvor velbeskrevne er hans arbejdsfunktioner?
4. Er jeres tidsskrift på noget tidspunkt blevet anmeldt?

5. Hvorfor bringer I anmeldelser, efter hvilke kriterier, hvad er jeres *interesse*?
6. Har I en politik - *an editorial policy* - for, hvilken lingvistik I vil fremme?
7. Efter hvilke procedurer udvælger I anmeldere og bøger mv. til anmeldelse?
8. I hvor høj grad tager I hensyn til, om en bog er anmeldt andetsteds?
9. Hvad mener I om distinktionen bogomtale/anmeldelse/review article?
10. Har I en forældelsesfrist?
11. Hvad er jeres erfaringer med at lade den anmeldte svare på en anmeldelse?
12. Har I eksempler på afviste anmeldelser?
13. Har I erfaringer med interessekonflikter mellem jer, forlag, anmelder, anmeldte eller læseren?

Tidsskrifterne

Sammensætningen af de 27 tidsskrifter, som spørgeskemaet blev sendt til, er foretaget på et ganske vilkårligt grundlag, idet den blev bestemt af mit personlige kendskab til deres eksistens. En svarkvote på næsten halvtreds procent - dem med hak - vidner imidlertid om, at man på redaktionerne har fundet anmeldelsesproblematikken ganske interessant.

Tidsskriftlisten ser således ud:

Acta Linguistica Hafniensia

Cognitive Linguistics

Copenhagen Working Papers in Linguistics

3 Danske Studier

3 GL - Germanistische Linguistik

Hermes

3 ICLA E-Newsletter

International Journal of Lexicography

3 Journal of Pragmatics

3 Language

LEDAs Nyhedsbrev

Lexicographica

3 LexicoNordica

LiLi - Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik

3 Linguistics

Linguistische Berichte

Mål og Mæle

3 NyS

Perspectives

RASK

3 Revue de Linguistique Romane

3 Revue Romane

3 Rhetorica Scandinavica

3 SPRINT

SPRÅU

ZDL - Zeitschrift für Dialektologie und Linguistik

3 ZGL - Zeitschrift für Germanistische Linguistik

Svarkvote: 13/27

Svarene på spørgeskemaet

Jeg vil nu gå over til at give en sammenfatning af de enkelte svar. I min gennemgang bliver det klart, hvorledes nogle af spørgsmålene i spørgeskemaet overlapper hinanden. Det er gjort helt bevidst for at få så mange informationer som muligt ud af informanterne.

Ad 1.

Alle har de en politik, men der er en tydelig tendens til, at jo ældre tidsskriftet er, jo bredere og mere altfavnende er deres politik, mens yngre tidsskrifter i højere grad ser sig som talerør for mere specifikke sprogvidenskabelige retninger, skoler og miljøer. Eksempler er hhv. *Language* (1925) og *NyS II* (1994).

Ad 2.

Her er det generelle svar, at en *speciel* anmeldelsespolitik, det har man ikke - ud over selvfølgelig ønsket om at yde en vis læserservice, jf.

nedenfor under pkt.5. En undtagelse markerer *NyS*, idet de generelt har “...en særlig opmærksomhed på unge forskere og kommende sådanne” og således giver udtryk for, at deres anmeldelsespolitik skal ses i sammenhæng med deres generelle rekrutteringspolitik, som i øvrigt deles af *Journal of Pragmatics*. En anden undtagelse udgør det franske *Revue de Linguistique Romane*, hvor man lader nye, mindre kendte kræfter anmelde arbejder af mindre kendte forfattere, mens kendte personers arbejder bliver anmeldt af velrenommerede anmeldere - symmetrien er vigtig!

Ad 3.

Det er klart, at nødvendigheden af en særlig anmeldelsesredaktør hænger sammen med tidsskriftets størrelse, anmeldelsessektionens størrelse og tidsskriftets udgivelsesfrekvens. En anmeldelsesredaktør findes allerede ved enkelte redaktioner, men denne funktion bliver mere og mere udbredt i takt med, at anmeldelsessektionen generelt er i vækst. Det er imidlertid klart, at ved det mindre tidsskrift med meget begrænsede resurser og ditto årlige sidetal, dér vil der ikke umiddelbart være behov for en særlig anmeldelsesredaktør.

Ad 4.

Tidsskrifter bliver i almindelighed ikke særlig hyppigt anmeldt. Fra det udsendte materiale ved vi, at det bl.a. hænger sammen med deres enorme antal, så hvis bare alle kulturtidsskrifter skulle anmeldes, ville det betyde 3-4 anmeldelser om dagen. Et enkelt tidsskrift, nemlig *NyS*, har vedlagt en anmeldelse fra *Sprint* af Rie Bülow-Møller. Anmeldelsens helt traditionelle og explicitte legitimation var, at genstanden var det første nummer af *NyS*, efter at tidsskriftet var “genopstået”. I en i øvrigt meget positiv og annoterende anmeldelse slutter Rie Bülow-Møller med at kritisere *valget* af arbejder til anmeldelse således: “Når der nu kommer et temanummer om samtaleanalyse, ville det så ikke have været en rimelig ting, at tage fat på nogle af de mange samlinger fra de sidste par år. Man nævner i flæng...”. Det synes jeg, er et meget relevant bidrag til en generel statusopgradering af anmeldelsen: fra restgruppe til integreret redaktionel kæledægge.

Ad 5.

For at supplere svarenes generelle henvisning til tidsskriftets *editorial policy*, saglighed og ønsket om at yde læserservice i form af en orien-

tering vil jeg komme nærmere ind på det leksikografiske tidsskrift *LexicoNordica*, som er startet i 1993 i tilknytning til *Nordisk forening for leksikografi* og udkommer med ca. 350 sider en gang om året. Her har man en offentliggjort politik for, hvorfor man bringer ordbogsanmeldelser, nemlig ønsket om at bidrage til, at der bliver produceret bedre ordbøger. Med dette eksplicite produktforbedringssynspunkt står den anmeldte stærkt i målgruppen for anmeldelsen. Dette afspejles også i redaktionens politik om at lade den anmeldte få mulighed for at tage til genmæle i samme nummer. På baggrund heraf kunne jeg godt tænke mig at rejse det spørgsmål, om vi ikke i ordbogsanmeldelsen har en særlig variant, der pga. sin genstand nødvendiggør et specifikt beskrivelsesapparat. John Christian Jørgensen betjener sig jo i sin disputats af et beskrivelsesapparat, der tager udgangspunkt i det mediespecifikke .

Ad 6.

Se under 1.

Ad 7.

Det generelle billede er, at det er redaktionerne, der bestiller anmeldelser hos potentielle anmeldere, og ikke anmelderne, der tilbyder at anmelde. De forskellige måder, det gøres på, er imidlertid svære at systematisere. Ret tilfældigt - og repræsentativt for en manglende anmeldelsespolitik kunne man vove at gisne - foregår det ved *Linguistics*, hvor alle indgåede bøger via de forskellige fagreferenter sendes ud til potentielle anmeldere, og "Was dann tatsächlich zur Rezension gelangt, unterliegt den verschiedenen linguistischen Interessen der an den *reviews* jeweils Interessierten".

Chefektøren for *Revue de Linguistique Romane* beskriver på eksemplarisk vis, hvilke problemer en anmeldelsesredaktør har at døjle med. Den lovede anmeldelse kommer ikke til tiden, hvis den overhovedet kommer og ikke er forsvundet ude i svarløsheden. Det giver et stort problem i forhold til aktualitetskriteriet hhv. relevanskriteriet ("relevante bøger bliver anmeldt hos os" og "ikke-relevante bøger bliver ikke anmeldt hos os"). Også på dette punkt er det nordamerikanske *Language* meget håndfast i sin manual til anmelderne: Har du problemer med at overholde tidsfristen, så kontakt din redaktør inden deadline, så han ikke skal bruge tid og kræfter på at rykke!

Hvad angår *andegårdsproblematikken* - det, at vi alle sammen går op og ned ad hinanden i miljøet - så har *Language* for artiklernes vedkom-

mende formuleret en intern såkaldt *double blind policy*. Den går ud på, at fagreferenterne ikke kender navnet på de forfattere, hvis arbejde de skal anbefale til evt. offentliggørelse i *Language*, og at forfatterne heller ikke kender fagreferenternes identitet. En sådan politik forudsætter et ret mandstærkt miljø, og den lader sig naturligvis ikke formulere for anmelders vedkommende, men her er det anmeldelsesredaktørens opgave at sikre det faglige niveau, og at anmeldelsen ikke er *biased*. Også NyS kommer ind på problemet i deres svar: "Vi mærker ofte, at det sprogvidenskabelige miljø er så lille, at der skal tages personlige hensyn i udvælgelsen af bog og anmelder".

Ad 8.

Ingen tager hensyn til, om en bog er anmeldt andetsteds.

Ad 9.

Dette spørgsmål gav kun meget få og ikke særlig brugbare svar, hvilket jeg vil forklare med henvisning til en generel uklarhed omkring distinktionen mellem disse anmeldelsestyper.

Ad 10.

Alle tidsskrifterne opererer med en eller anden principiel forældelsesfrist for anmeldelser på mellem et og fem år.

Ad 11.

Her er den gennemgående holdning, at man via bestræbelserne på inden publiceringen at fremredigere en god tone i anmeldelserne kan undgå, at det er nødvendigt at lade den anmeldte komme til orde. *Language* har i deres manual den klare holdning, at en negativ anmeldelse altid skal forelægges den anmeldte inden publicering. En kollegial holdning, der klart adskiller sig fra kulturformidlerens nyhedskriterium og fra det synspunkt, at anmelderen er læserens advokat. For *LexikoNordica*s vedkommende har man under henvisning til produktforbedring direkte institutionaliseret denne for-offentlighed, idet man i samme nummer bringer både anmeldelse og replik - en forresten fornuftig disposition for et årsskrift, da det ellers kan blive en noget sløv dialog.

Ad 12.

Her er det generelle svar, at man afviser anmeldelser, hvis de ligger uden for tidsskriftets emnekreds, eller hvis anmeldelsen er for polemisk. Altså relevanskriteriet og det redaktionsfaglige kriterium. Cay

Dollerup gør i øvrigt opmærksom på, at han gentagne gange har været ude for at få returneret en dårlig anmeldelse med henvisning til, at en så dårlig bog ville man slet ikke anmelde.

Ad 13.

Ingen af de adspurgte vil her give oplysninger om sådanne konflikter, idet man generelt siger, at det har man ingen erfaringer med.

Supplement til spørgeskemaundersøgelsen

Ud over spørgeskemaundersøgelsen har jeg vilkårligt gennemset en række lingvistiske og leksikografiske tidsskrifter for at få et dynamisk, kvantitativt billede af anmeldelsen og anmeldelsessektionen. Det drejer sig om følgende:

Acta Linguistica Hafniensia

(Lingvistkredsen, 1939-)

Ganske få anmeldelser på min. 3 sider gennem hele udgivelsesperioden fra 1939, men i alle numre, bortset fra the “Special Issues”.

Cognitive Linguistics/ICLA E-Newsletter

(International Cognitive Linguistics Association, 1990-,1996-)

I *Cognitive Linguistics* er der praktisk taget ingen anmeldelser, men et storstilet forsøg på i de første numre at bringe en løbende opdateret, annoteret bibliografi *CLIPS - Cognitive Linguistics in Publications*. I organisationens nyligt startede elektroniske nyhedsbrev, *ICLA E-Newsletter*, har man som erstatning for den strandede bibliografi ansat en review editor med en detaljeret arbejdsfunktionsbeskrivelse.

International Journal of Lexicography

(European Association for Lexicography, 1988-)

Årgang	Antal sider	Antal anmeldelser	Ca. gnsn. sider pr. anm.
88	21	10	2
96	63	16	4
	+ 80 (review art.)	2	40

Hermes

(1988-)

Ekspllosion af anmeldelsessektionen fra og med nr. 6

Language

(Linguistic Society of America, 1925-)

Anmeldelserne bliver længere og længere og ligger fra 1990-96 på ca. 200 af 900 årlige sider. Desuden bliver en ny type introduceret i de senere år, *book notices*, som supplement til *reviews* og *review articles*.

Lexicographica

(European Association for Lexicography, 1988-)

Årgang	Antal sider	Antal anmeldelser	Ca. gnsn. sider pr. anm.
1993	13	11	1
1994	11	2	1
1995	25	16	1,6
1996	60	18	4,3

NyS

(1970-1987, 1994-)

Her ser vi først i nr. 10-11 en anmeldelse på 5 sider, i nr. 15 en meget stor enkeltstående anmeldelsessektion, og fra *NyS*' anden periode fra nr. 18 og frem til det nyeste nr. 21 ligger repræsentationen pr. nummer på min. to anmeldelser á ca. 10 sider.

Konklusion

Vi kan konstatere en markant stigende interesse for faganmeldelsen i det lingvistiske og i det leksikografiske tidsskrift. Ikke blot anmeldelsessektionen som helhed optager fysisk og procentuelt stadig mere plads i det enkelte tidsskrift. Også den enkelte anmeldelse bliver længere - især på referatsiden. Flere og flere tidsskrifter formulerer en decideret anmeldelsespolitik. Procedurerne omkring udvælgelse og redigering synes at have en tendens til at blive mere raffinerede og formaliserede.

Denne stigende interesse har - set fra læserens synspunkt - sin baggrund i flere forskellige, til dels overlappende forhold:

- Den voksende fagspecifikke informationsmængde. Det er simpelthen umuligt at nå at orientere sig i alle nyudgivelser inden for eget fag.
- Den voksende tværfaglighed. Lingvisten af idag bevæger sig mere eller mindre ubesværet inden for en lang række andre discipliner, som han er nødt til at være bare *nogenlunde* velbevandret i.
- Den voksende projektorientering, herunder evaluering.
- Den voksende produktorientering, herunder evaluering.
- Den voksende orientering mod midlertidige ansættelser, herunder hyppige evalueringer.
- Den voksende administrative byrde af den samlede arbejdstid.
- Den voksende undervisnings/formidlingsbyrde af den samlede arbejdstid.

For alle ovenstående punkter gælder det, at her byder faganmeldelsen sig til med sin *easy reader* eller *substitutfunktion*. Det vil sige, at fagfolket ved hjælp af anmeldelsen ikke blot kan selektere, hvad det kan betale sig at læse. Anmeldelsen kan faktisk helt erstatte læsningen af den anmeldte genstand!

Herudover besidder faganmeldelsen naturligvis sine "klassiske" dyder, nemlig

- Den autoritative funktion
- Børsnoteringsfunktionen (produktets/læserens værdi på det videnskabelige varemarked)
- Underholdningsfunktionen
 - a. Sladderfunktionen (nedrakning, ros)
 - b. Den retorisk-æstetiske funktion

Afslutning

Som afslutning og debatoplæg vil jeg give mit provokative bud på, hvor der - igen ud fra en læsersynsvinkel - kan sættes ind for at forbedre forskningsformidlingen i det lingvistiske tidsskrift. Inspirationen er hentet i

de tidsskriftredaktioner, der har reflekteret på mit spørgeskema. Mit bud ser ungefær således ud:

1. Bring anmeldelser
2. Formulér en *anmeldelsespolitik* i forhold til tidsskriftets læserprofil og emnekreds. Den bør være så snæver som mulig
3. Udnævn en *anmeldelsesredaktør*
4. Etablér et *anmeldernetværk* af leveringspålidelige fagfolk med *retorisk tæft*
5. Udarbejd en *manual for anmeldere*
6. Redigér
7. Differentiér mellem *omtale*, *anmeldelse* og *review article*
8. Bring anmeldelser med *transparent, standardiseret makrostruktur*, der giver mulighed for selektiv læsning
9. Bring en *abstract*
10. Reflektér kritisk *kontekstualisering*
11. Bring anmeldelser med en udførlig *referatdel*
12. Bring anmeldelser med en *begrundet vurdering*

Tak for jeres opmærksomhed!